

Predkladacia správa

Dňa 6. októbra 2024 uplynie už 80 rokov od definitívneho vstupu príslušníkov 1. čs. armádneho zboru na územie Slovenska v priestore Duklianskeho priesmyku. Stalo sa tak počas 29. dňa bojov v Karpatsko-duklianskej operácii, ktorú uskutočnili vojská sovietskej 38. armády 1. ukrajinského frontu maršala I. S. Koneva a časti síl 1. gardovej armády 4. ukrajinského frontu genplk. I. J. Petrova. Zámerom tejto operácie bolo rozbitie protistojacich síl nemeckej skupiny armád „Severná Ukrajina“ (od 23. 9. 1944 skupiny armád „A“) v predhorí Karpát a rýchly prechod karpatskými hrebeňmi na Slovensko s cieľom poskytnúť pomoc Slovenskému národnému povstaniu. Podmienkou pre splnenie tejto mimoriadne ťažkej úlohy bol moment prekvapenia a vysoké tempo útoku. Rýchly prielom opevneného karpatského masívu mal byť uľahčený ústretovým úderom dvoch slovenských divízií Východoslovenskej armády smerujúcim do tyla nemeckých vojsk a aktívnou činnosťou partizánov, ktorá mala značne obmedziť presun nepriateľských síl a prostriedkov k pásmu prielomu. Tieto náročné úlohy sa nepodarilo uskutočniť. Obidve slovenské divízie patriace do zostavy Východoslovenskej armády gen. A. Malára boli ešte pred začiatkom útočnej operácie Nemcami odzbrojené.

Môžeme byť právom hrdí na to, že na tejto historickej udalosti dôstojne participovali aj Slováci. Ved' len v čase jej začatia sa v rámci zboru hlásilo k slovenskej národnosti 3 326 osôb. Tento počet vzrástol v priebehu jedného mesiaca na 4 601 vojakov. Navyše Slováci tvorili väčšinu personálu elitnej jednotky 1. čs. armádneho zboru – 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády, ktorá po bojoch v Karpatoch bola ešte počas operácie letecky presunutá na povstalecké územie. Ťažké frontové boje, ktoré trvali do konca októbra, odčerpávali značné sily a prostriedky nepriateľa, ktoré nemohol účinne nasadiť nielen na iných úsekoch sovietsko-nemeckého frontu, ale ani proti povstalcovi nachádzajúcim sa na území stredného Slovenska. Ťažké boje v náročných terénnych a poveternostných podmienkach, ako aj silný odpor nepriateľských vojsk, si však vyžiadali značné obete z radov československých i sovietskych vojakov.